

İbrahim Zeki Burdurlu'nun Eserlerinde Sevgi Değeri*

Value Of Love In Works Of Ibrahim Zeki Burdurlu

Derya ÇİNTAŞ YILDIZ**

ÖZET

Çocukların doğru değerleri kazanmalarında edebiyatın, özellikle de çocuk edebiyatının önemli bir yeri vardır. Söz konusu değerleri eserlerinde ele alan şair ve yazarlardan biri de İbrahim Zeki Burdurlu'dur.

Onun eserlerinde görülen başlıca değerler; sevgi, saygı, paylaşma, dürüstlük, iyilik etme, iyi huylu olma, inanç, aşk, çalışkanlık, arkadaşlık, estetik, yardımseverlik, merhamet, cesaret, sabır, şükran duyma, başışlama ve öziir dileme, özgürlük, misafirperverlik, barış, kanaatkârlık, emek, kültüre sahip çıkma, işbirliği, komşuluk, eşitlik, duyarlı olma, sorumluluk ve takdir etmedir.

Bu araştırmada, Burdurlu'nun, çok önem verdiği sevgi değeri üzerinde durulmuştur. Ona göre, çocukların hayatta mutlu olabilmeleri sevgi değerini kazanmalarıyla mümkündür. O, eserlerinde sevgi değerine; anne-baba sevgisi, vatan sevgisi, kardeş sevgisi, hayvan sevgisi, doğa sevgisi, toprak sevgisi, çocuk sevgisi ve yaşam sevgisi olarak yer vermiştir.

ANAHTAR KELİMELER

Sevgi değeri, çocuk eğitimi, İbrahim Zeki Burdurlu, çocuk edebiyatı.

ABSTRACT

Literature especially Children's literature occupies important place at gaining true value and behaviors of children. One of poets and writers who discussed the true values and behaviors in their works is Ibrahim Zeki Burdurlu.

The values which are seen mostly in his works are affection, respect, sharing, honesty, doing favors, having a good temper, faith, love, diligence, friendship, aesthetic, benevolence, courage, patience, being thankful, forgiveness and apologize, frugality, peace, work, protecting culture, cooperation, neighbourliness, equality, being sensitive, responsibility and admiring.

In this study, love values which had been given importance by him were emphasized. According to him children should get love subject to happy in their life. Therefore,

* Arş. Gör. Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü.

** Bu makale, tarafımdan hazırlanan "İbrahim Zeki Burdurlu'nun Eserlerinde Çocuk Eğitimi İle İlgili Evrensel Değerler" (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2009) adlı yayımlanmamış yüksek lisans tezinden çıkartılmıştır.

*this can explain why Burdurlu placed emphasis on love subject in their works.
In his works, he mentioned love subject as love of parents, country love, brother/sister love,
animal love, nature love, earth love, child love, life love.*

•

KEY WORDS

Value of love, education of children, Ibrahim Zeki Burdurlu, children's literature.

1. GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan insan, içinde yaşadığı toplumun değerlerini, inançlarını ve davranış biçimlerini öğrenmek durumundadır. İnsan, ancak bu şekilde, temel davranış yollarını edinir ve toplumsal değerleri kazanır (Ozankaya, 1986). Değerler kısaca, insan hayatına yön veren düşünce sistemleridir (Kağıtçıbaşı ve Kuşdil, 2000; Kurtulan, 2007; Doğanay, 2006). Değerler, sosyal dayanışmayı sağladığı için evrenseldir. Bununla birlikte bazı değerler, farklı toplumlar tarafından farklı biçimde algılandıkları için ulusal değer olarak isimlendirilmektedir.

Milson ve Mehlig (2002), değerlerin, toplumun kabul edilebilir davranış sınırlarını belirlediğini ve toplumdaki düşünce ve davranış yollarını gösterdiğini ileri sürmüştür. Değerler eğitimiyle ilgili yapılan araştırmalar da, değerlerin insan davranışlarını açıklamada temel bir öneme sahip olduğunu ve eğer düzenli bir değerler eğitimi verilmezse suç işleme oranlarının artacağını ifade etmektedir (Hayes ve Hagedorn, 2000, Dilmaç ve Ekşi, 2007, Kenan, 2009, Taşdemir 2009).

İnsanların duygu, düşünce ve davranış boyutlarıyla yakından ilgili olan değerler eğitiminin verilebileceği en uygun dönem çocukluk dönemidir. Çocuk edebiyatı amaç ve kapsam olarak çocukların bütün çocukluk dönemlerini içine alan, onların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce, yetenek, zevk ve duyarlılıklarına katkıda bulunan bir yazma sürecidir. Çocukluk dönemi kişiliğin oluşma aşaması olduğu için çocuk edebiyatı eserlerinin bu dönemin bütün özelliklerine sahip olması gerekmektedir. Bu bakımdan çocuk edebiyatı yazar ve şairleri eserlerini meydana getirirken seçtikleri türün özelliklerine bağlı olarak içeriği de çocukların hayal ve düşünce dünyasını geliştirecek biçimde hazırlamak durumundadırlar.

Halk bilimi ürünleri üzerine araştırmalar yapan Bascom, folklorun temel işlevinin “kişiyi bir toplumda kabul edilmiş değerlere uymaya, onları kabullenmeye, onları gelecek kuşaklara geçirmeye hizmet etmek” (Bascom 1963; Başgöz 1996:1) olduğunu ifade etmiştir. Halk bilimi ürünlerinden biri olan masallar, insanın hayat ve tabiat karşısındaki tavrını, duygu, sezgi ve düşüncelerini konu alırlar. İnsanın tabiatla mücadeleye başladığı dönemin olağanüstü unsurları masallara vücut vermiştir. Dolayısıyla masallarda eski kültürlere, dinlere ve törelere ait motiflere sıkça rastlanır. Bir ülkenin herhangi bir yöresinde anlatılan bir masal az çok farklılıklarla o ülkenin başka yörelerinde de anlatılır. Hatta bir

ülkeye ait bir masalın bazı motif ve unsurlarla başka ülkelerde de anlatıldığı görülür. Bu durumdaki masallar, millî ve evrensel değerlerin genç kuşaklara aktarmada, eğitimcilere uygulamada kolaylık ve yarar sağlayacak, onların eğitim ortamlarında kullanılma gerekçesi ve yöntemini belirleyecektir.

Masallar, eğitici yönünün yanı sıra çocukların duygu, düşünce ve hayallerini sözlü veya yazılı olarak işleyen ve onların güzellik duygularını geliştiren bunu yaparken de millî bir kimlik edinmelerinin yanında millî ve evrensel değerleri farkında olmadan benimsemelerini sağlayan ürünleridir. (Karatay, 2007)

Toplumların değer yargılarını geleceğe taşıyan verimlerden olan masallar çocuk eğitiminde önemli yere sahiptir. Masallar, çocuk duyarlılığını en iyi yansıtan türlerin başında gelir. Masalın olağanüstü özelliklerle kurulu dünyası çocuğu kendine çeker ve çocuk eğlenirken farkında olmadan pek çok değeri de öğrenmiş olur. Dilidüzgün (1997), masallar aracılığıyla evrensel değerlerin çocuklara kolayca öğretilebileceğini ve temaların güncelleştirilmesiyle de eğitimde kullanılabileceğini ifade etmiştir.

Şiirler ise çocukların hayata açılan kapıdır. Masallarla hayal dünyaları zenginleşen çocukların, şiirlerle de duygu dünyası gelişmektedir. Şiirler toplumların dilini, duyuş ve düşünüş şeklini yansıtır. Bu sebeple şiir, çocuklara hem edebî zevk hem de doğru düşünceleri kazandırmada en etkin yollardan biridir.

Toplumların kültürel birikimlerini içinde barındıran destanlardan da çocuk eğitiminde faydalanmak çocukların millî benliklerinin farkında olmalarını sağlar. Yalçın ve Aytaş (2005), destanların çocuklara dolaylı toplumsal kişilik ve kimlik edindirmede önemli olduğunu vurgulamıştır.

Öyküler ve romanlar ise yaşamın gerçeklerini yansıttığı için çocukların hayata hazırlanmasında önemlidir. Çocuklar, öyküyü daha kısa ve olaylarının daha yalın olması sebebiyle romana kıyasla daha rahat okurlar. Öyküler, hayatın kesitleri yansıttığı için çocukların eğitiminde kullanılmaya çok uygundur. Alpöge (1997), günümüzde çocuk romanlarının çocukların ihtiyaçlarına cevap vermeye başladığını belirtmiş ve romanların, çocukların hayal gücünü genişletmeye yönelttiğini, sevgi duygusunu pekiştirmeyi, arkadaşlık kavramını sevdirmeyi, başarı duygusunu kamçulamayı, bağımsızlık duygusunu geliştirmeyi amaçladığını ifade etmiştir.

Çocuk edebiyatı türlerinin bu özellikleri, millî ve evrensel değerleri çocuklara kolayca ulaştırmada en etkili yollardan biridir. Sevgi değeri, çocukların

kişiliklerinin oluşmasında çok önemlidir. Özellikle öykü kahramanlarının söz ve davranışları çocuklarının sevgi değerinin farkına varmalarını sağlayacaktır.

İbrahim Zeki Burdurlu, 1922 yılında Burdur'da, kendi deyimiyle "iki göz odalı bir evde" (Burdurlu, 1947a: 73) dünyaya gelmiştir. İlkokulu ve ortaokulu Burdur'da okuduktan sonra İstanbul Erkek Öğretmen Okulu'nu bitirir. 33 yıllık öğretmenlik hayatından sonra 1984 yılında vefat eder ve Karşıyaka Örnekköy Mezarlığı'na defnedilir.

Burdurlu, Milli Eğitim Bakanlığının önerdiği 100 temel eserde kitapları bulunan bir yazardır. On üç şiir, on yedi masal, bir efsane, bir roman, bir öykü, bir destan, beş inceleme- araştırma ve üç antoloji kitabı olmak üzere toplam kırk iki eserin sahibidir. Burdurlu, söz konusu türlerdeki eserlerinde sade bir anlatımı seçmiştir. Cümleleri kısa ve sağlamdır. Şair, şiirlerinde modern şiirle Türk halk şiirini kaynaştırmaya çalışmıştır. Bu şiirlerde kişisel duygularının yanı sıra sosyal temaları da işler. İlk yayımladığı şiir kitaplarında daha çok anılarına yer vermiştir. Atatürk, vatan, toprak sevgisi, doğal güzellikler, Kıbrıs özlemi ve memleket meseleleri diğer önemli temalardır. Ayrıca, şiirlerinde doğup büyüdüğü yerlerin yöresel renkleriyle yaşantılarını, Türk halk şiirinin geleneksel yapısından yararlanarak kendine özgü bir deyişle anlatır.

Bu çalışmanın amacı, çocuk edebiyatının önemli yazarlarından biri olan Burdurlu'nun eserlerinde sevgi değerini nasıl işlediğini tespit etmek ve çocukların bu eserlerinden faydalanmasını sağlamak için eğitimcilere ve velilere böyle önemli bir insanı tanıtmaktır.

Çalışmada Burdurlu'nun araştırma ve antoloji kitaplarının dışındaki eserleri incelenmiş ve farklı türlerden olmak üzere aşağıda isimleri bulunan on altı kitabından sevgi değerini örnekleyen bölümler alınmıştır.

Toprak İnsanları (1945), Toprağın İçindeki Toprak ve Toprağın Masalı (1946), Burdur'daki Mahallemiz (1947), Basık Tavan (1950), Bir Köyden Bir İnsan, (1950), Minnacık Ada (1954), Günaydın Yavru Kıbrıs (1959), Dileği Gerçekleşmeyen Kız (1963), Üç Yumukla Üç Yumak (1964), Pamuk Bacı (1965), Günaydın Anneciğim (1966), Ülkemin Efsaneleri (1966), Kendi Bir Karış, Sakalı Üç Karış (1972), Akça Kızla Gökçe Yiğit, (1974), Anılardan Öyküler, (1979), Memiş Can, (2007).

2. SEVGİ DEĞERİ

Değerler davranışlara rehberlik eden, etik kurallar, temel inanışlar, doğru ve yanlışlı açıklayan standartlardır (Halstead, 1996; Erdem, 2007). Maslow (1954)

insanın gereksinimlerini, “fizyolojik, güven, sevgi ve benimsenme, itibar görme, kendini gerçekleştirme (bilme, anlama, estetik) olarak aşamalı bir biçimde sıralanmıştır. Ona göre fizyolojik ve güven gereksinimleri birincil (temel) gereksinimlerdir. Sevgi ve benimsenme bu iki gereksinimden sonra gelmektedir.

Sevgi, bütün insani ilişkilerde herkesçe benimsenmesi gereken, insanların birbirlerine güven duymalarını, ilişkilerini geliştirmelerini ve böylece hayattan zevk almalarını sağlayan bir değerdir.

Sevmek, insanın en önemli psikolojik gereksinimlerinden biridir. Pek çok psikolojik ve bedensel rahatsızlıkların temelinde sevgisizliğin yattığı söylenebilir. Sevmeyen, sevilmeyen, başkaları ve toplum tarafından benimsenmeyen kişi tüm silahlardan daha tehlikelidir; çünkü her türlü tutarsız davranışın kaynaklarından biri de sevgisizliktir (Sönmez, 1994).

Anne sevgisi, karşılıksız bir sevgidir. Morris (1985), anne sevgisinin ilk insan sevgisi olduğunu belirterek sevginin biyolojik ve psikolojik gereksinimden kaynaklandığına dikkat çekmiştir. Anne ve çocuk arasındaki ilişkinin derecesi de iyi ayarlanmalıdır. Anneye aşırı bağımlılık ya da sevgiden mahrumiyetten kaynaklanan tutarsız davranışlar oluşabilir. (Sönmez, 1994). Baba da anne gibi güven kaynağı ve aile bağlılığının simgesidir. Kardeş sevgisi birlikte olma gereksiniminin bir başka boyutudur. Fromm (1985), kardeş sevgisinin, “eşitler arası sevgi” ye yönelimin ilk aşaması olduğunu ifade etmiştir. Böylece etrafındaki bütün insanları kardeş kabul eden insanlar yetiştirilebilir.

İnsanın; doğayla ilişkisi, vatana kutsallık atfetmesi, hayata tutunma isteği, toprağa değer vermesi, hayvanlarla arkadaşlığı, çocukken daha fazla ilgiye ihtiyaç duyması ve yaşama bağlılığı da sevgi değerinin sonucudur.

Çocukların sevgi değerini benimsemeleri ancak etraflarındaki insanlardan sevgi görmeleriyle mümkündür. Bunun yanında, çocukların hayata sevgiyle bakabilmelerini sağlamak için okudukları kitaplarda da onlara sevgi değerinin önemi kavratılmalıdır. İbrahim Zeki Burdurlu, eserlerinde sevgi dolu insanların yaşamlarını işlerken sevgisiz insanların çektikleri sıkıntılara da yer vermiştir.

2.1. Anne – Baba Sevgisi

Çocukların anne ve babalarına karşı duydukları sevgi evrensel bir değerdir. İbrahim Zeki Burdurlu, bu sevgiyi, özellikle kendi anne ve babasından hareketle eserlerinde dile getirmektedir. Şair, anne sevgisini, şiirlerinde, annesine duyduğu sevgi ve annenin insan hayatındaki önemi üzerinde durarak işler. Bu şiirlerde ön plana çıkan, annenin sevgi dolu ve fedakâr olmasıdır. Burdurlu, anne

ve baba sevgisini işlediği öykülerde ise çocuklara, daha çok anne ve babasızlığın zorluklarını göstererek onların değerini belirtmeyi amaçlamıştır. Şair, annesinin sevgi dolu olmasının yanında onu hayata hazırlayan ve ona doğruları öğreten kişi olduğunu da bilir ve annesinin bu sevgi dolu kişiliğini ve eğitici yönünü:

“Eşsiz bir sarışla kucaklıyorsun
Eşsiz bir sevgiyle yanarken özün
Kulağıma küpe olur her işte
Eğiten, öğreten her güzel sözün”(Burdurlu, 1966a: 5)

mısralarında çocuksu bir duyarlılıkla dile getirir.

Burdurlu, “Bir Yol Var” şiirinde samimi bir dil kullanarak bütün çocukların kendi anneleri için hissettiklerini şiirleştirmiştir. Şair, annesinin fedakârlığını ve şefkat dolu olmasını dile getirerek hayatın zorluklarında annesinin her zaman yanında olmasından duyduğu güveni belirtmiştir. Genel olarak şairin anne sevgisini işleyen şiirlerine baktığımızda, Burdurlu’nun annesinin özelliklerine şiirlerinde yer verdiğini görürüz. Bunlar; annesinin mavi gözlü ve melek yüzlü olması, oğluya sevgi bağı kurup acıları unutturmasıdır:

“Eğilir kalbime melek yüzüyle
Bir şefkat yaratır mavi gözüyle,
Gelir hür türküler hür gündüzüyle
Annemin gönlünden benim gönlüme

Bir yol salkım salkım hayat sevgisi,
Hayatın acısız bir musikisi
Sanki bir gül açar baharın sesi
Annemin gönlünden benim gönlüme”(Burdurlu, 1947a: 59)

Burdurlu, ailesinin zor zamanlarında en büyük destekçilerinin annesi olduğunu bilir ve bu sebeple annesini “insan peri” şeklinde niteler. Çocuklar masallarda yer alan olağanüstülüklerden çok hoşlandıkları için şair, annesini masalların bu iyi kahramanına benzetmiştir:

“Derdimizi çeken geniş bir yürek
Acımıza koşan o insan peri
Ballaşan, bollaşan, bitmez bir petek
Annemin o mavi, mavi gözleri”(Burdurlu, 1966a: 24)

Şair, “Ballaşan, bollaşan, bitmez bir petek” mısrasında ise anne sevgisini tadı gittikçe artan bir petek olarak görür. Burdurlu, şiirlerinde annelerin fedakâr yönünü işleyerek çocuklarda vefa duygusunu geliştirmeyi amaçlamıştır. Şair, annesinin, dertlerine ortak olduğunun ve her zaman yanında olduğunun farkındadır.

İbrahim Zeki Burdurlu’nun çocukluğu zor şartlar altında geçmiştir. Şair, annesinin gülen gözleri sayesinde o zor yılları çok acı çekmeden atlatır. Burdurlu, kendi hayatını anlattığı bu şiirlerde çocukların ne kadar küçük olsalar da etraflarında olanların farkında olduklarını belirtmiştir. Şair, maddi açıdan sıkıntıda olduklarını bilir ama annesinin ona bu durumu hissettirmemek için verdiği uğraşlar sonucu mutlu bir çocukluk geçirir. Zaten annesini seven her çocuk kuru lokmaları bile onun sevgisiyle yer ve mutlu olur:

“Oyunlarla doymak ne güzel tattı
Anneciğim sendin yemek zamanı
Kuru lokmaları sevginle yerdim
Yalnız mutluluktan evin dört yanı”(Burdurlu, 1966a: 43)

Bu şiirde verilmek istenen, sevginin bütün zorlukların üstesinden geleceği mesajıdır. Mısraların samimi bir üslûpla yazılmış olması, çocukları sevginin güzelliğiyle buluşturmaktadır.

“Ayakkabım” öyküsünde, anne ve babası Almanya’da yaşayan kız, onlara kavuştuğu günü coşkuyla anlatır. Kız, artık kendini yalnız hissetmeyecek, çok sevdiği anne ve babasıyla beraber mutluluk içinde yaşayacaktır:

“Çok sevinçliydim. Küçük köyümüzün her şeyi bir başka görünüyordu gözüme. Evler, sokaklar, alanlar, bağlar ve bahçeler bir başka olmuşlardı. Koyunlar bir başka sesle yaklaşıyorlardı birbirlerine. Sevmediğim tüm şeyler, insanlar bir ayrı canla gülüyorlardı bana. Gerçekten bir başka gündü, bu Şubatın ilk günü”(Burdurlu, 1979: 153).

İbrahim Zeki Burdurlu'nun eserlerinde baba sevgisi, anne sevgisi kadar yer almaz. Anne çocuğa daha yakın olduğu için genellikle annesine duyduğu sevgiyi dile getiren Burdurlu, masalarda padişah olarak yer alan babayı, otoriter bir hava içinde vermiştir.

"Bülbüllü Padişahın Oğlu" masasında, neşesiz olan babasının haline dayanamayan kız babasına bu durumun nedenini sorar:

"-Baba, baba, can baba, insan baba... Han babam, evren babam, nedir bu senin dalıp gitmelerin? Deyiver bana can babam, hakan babam, eğer söylemezsen, kuşkudan çat diye çatlayacağım"(Burdurlu, 1974: 172) .

Burdurlu, kendi hayatını anlattığı "Burdur'daki Mahallemiz" kitabında anne ve baba sevgisine sık sık yer vermiştir. Şair, anne ve babasının hayatındaki önemini şiirleştirmiştir. Baba günün yorgunluğunu atmak için dinlenirken evde ses çıkmaz. Ancak yemekten sonra ailecek sohbet edilir:

"Babam düşünen bir sesle anlatır

Doğar gönüllere vefa güneşi;

İçler zengin bir ırmağa ulaşır

Renk verir hayatın kutlu ateşi."(Burdurlu, 1947a: 52)

Burdurlu, bu mısralarda anne- baba sevgisinin ve aile olmanın verdiği mutluluğu yansıtır. Şair, babasının vefakâr olduğunu ve ailenin mutluluğu için uğraştığını söyler. Çünkü baba, aileye nasihat veren ve doğru yolu gösterendir.

2.2. Vatan Sevgisi

Vatanı bir toprak parçası olmaktan çıkarıp ona kutsal bir değer verilmesi tarih ve kültürle ilgilidir. Bu sebeple çocuklara öncelikle tarih ve kültür bilinci verilmelidir. Vatanını seven bireylerden oluşan toplumlar daha çok çalışır ve sahip olduklarının kıymetini daha çok bilirler. Türk insanı için vatan çok ayrı bir yere sahip olduğu için İbrahim Zeki Burdurlu, pek çok şiirinde, efsanesinde ve romanında Türk insanının vatan, bayrak ve Atatürk sevgisini mısralarına taşıyarak çocukların bilinçlenmesini amaçlamıştır. Şairin, coşkuyla ifade ettiği:

"Bayrakta al kanım yürüyor"

Mehmetçik içinde aslanım yürüyor

Yürüyor durmadan vatanım yürüyor"(Burdurlu, 1950b: 38)

mısraları onun vatan sevgisini göstermektedir.

Askerin sevdiğine tüfek kadar bağlı olması, Türk insanının vatanına ne denli bağlı olduğunu gösterir. Türk genci merttir, sözünün eridir. Vatan borcunu ödedikten sonra yavuklusuna kavuşacaktır. Bu sebeple yavuklusundan da aynı sadakati bekler. Vatan, hayatta her şeyden önce gelir. Şiirde geçen “Yeter, vatan sağ olsun” mısrası bunu kanıtlamaktadır.

Şair, aynı kitaptaki bir diğer şiiri “Bir Düşün Getirdiği Sesler” de yer alan:

“Şehit düştüm, kanlı allar giyindim,
Bu bayrak rengini öptüm sevindim,
Tanrı katlarında ruhla gezindim
Seni anan bir hayat bu cansız canda.”(Burdurlu, 1945: 79)

mısralarıyla köy insanlarının bayrak ve vatan sevgisiyle beraber şehitlik mertebesine verdikleri değeri belirtmiştir.

Burdurlu, “Gazlı Göl” efsanesinde ise vatan sevgisini, ülkesinin doğal güzelliklerini ön plana çıkararak verir. Yazar, vatanını dağı, bağı, toprağı kısacası her unsuruyla sever:

“Yurdumuzun neresi güzel değil; neresi allı pullu, güllü, dallı görünmez!.. Dağı da güzel, bağı da güzel. Çatlak, susuz toprağı da güzel; uykusuz sarı yaprağı da güzel. Irmakları tatlı, gölleri ince, denizleri derindir; hele ormanları, koyu yeşiller içinde pek serindir. Orta Anadolu’ya inerseniz, çıplak bir tatlılık sarar içinizi. Uzanıp giden apak ovalar, tepeler ardında Akdeniz vardır. Vardır ama yeşilsizlik içinizi yorar; Karadeniz’in ormanlarını, Ege’nin yeşil tarlalarını, Akdeniz’in çeşit çeşit yapraklarla coşan görünümünü ararsınız”(Burdurlu, 1966b: 15).

Burdurlu, “Vatan” şiirinde samimi duygularla Türkiye’yi anlatmıştır. “Türkiye’ m büyüsun, güzelsin, teksin” mısrası bu duyguların ifadesidir. Şair, ilk bölümde Türkiye’nin doğal güzelliklerini, ikinci bölümde Türkiye’nin manevi değerini, son bölümde de her Türk’ün yapması gereken görevleri dile getirir:

“Şehitlerle mutlu toprakların var
Özgürlük türkülü dudakların var
Türklüğü yücelten bayrakların var
Türkiye’ m vatansın, canımsın, teksin.”(Burdurlu, 1966a: 4)

Burdurlu, “Kardeşlik Türküsü” şiirinde “nisan yağmuru” olarak nitelediği Türk insanlarını aynı ülkünün etrafında toplanmaya çağırır. Bu ülkü, bütün milletin vatana aynı sevgiyle bağlanması ve vatanları için çalışmasıdır:

“Neden ayrı düşünelim?
Niçin ülkü tek olmasın?
Tüm hepimiz, milyonlarca
Hepimiz nisan yağmuru”(Burdurlu, 1966a: 28)

Burdurlu, “19 Mayıs” şiirinde seçtiği “Destan-gemi, destan-bayrak, destan-adam, destan- komutan, destan-gazi, destan-kurtarıcı, destan-asker, destan-vatan, destan-ordu, destan-plan” kelimeleriyle Milli Mücadele ruhunu yansıtmıştır. Destan-asker, Türk askeri; destan-vatan, Türkiye; destan-ordu, Türk ordusu; destan-plan, Milli Mücadele’nin planı; destan-bayrak; Türk bayrağı, destan-gemi, Bandırma vapuru; destan-komutan, destan- adam, destan-gazi ve destan-kurtarıcı da Atatürk’tür:

“Bayrağın alından görünür
Sarmaş dolaş bir vatan
Şehitler, gaziler, yeni kuşaklar
Destan-adamla selam dururlar can can

Destan-komutan
Ana toprakta bir daha destanlaşır
Türkiye’ m derlenip tek baş olur da
Destan-gaziye ulaşır.”(Burdurlu, 1966a: 40)

Bu mısralar vatanın tek ülkü etrafında toplandığını gösterir. Şair, bu şiirde 19 Mayıs hakkında düşündüklerini ve 19 Mayıs’ın önemini vurgulamıştır.

İbrahim Zeki Burdurlu'nun şiirlerine genel olarak baktığımız zaman, pek çok şiirinde vatanı anne olarak kabul ettiğini görürüz. Çünkü vatan bir anne kadar kucaklayıcı ve fedakârdır. Burdurlu vatanı, "anne" den sonra en çok "kalp"e benzemiştir. Bu kalbin içi renk ve ahenkle doludur. Bu kalbin sınırlarında hürriyet, topraklarında güneş ve şehrinde Ulu Gazi'ye en büyük değerini verildiği bir yer vardır:

"Bir renk al olur, bir renk al olur
Ufuklarda gülümseyen hürriyet içinde
Kardeşçe bir ahenk olur;
Renk birleşir, renk birleşir, ahenk birleşir,
Büyük alınmaz bir bayrak olur;
Bayrak fethedilmez bir can olur,
Hayat saçan o yer, bayrak altında
Türklüğün yaşadığı hür vatan olur."(Burdurlu, 1950a: 54)

Burdurlu, vatanını çok sever ve Kıbrıs'ta yaşadığı yıllarda bu sevgisi özlemle yoğrulup daha da artar. Şair bu özlemi "Nar Ağacı" şiirinde bir nar ağacının vasıtasıyla anlatır. Çünkü nar ağacının yeşilliği Türkiye'ye, al çiçekleri Türk bayrağına benzemektedir. Şair, nar ağacının gölgesinde hasret oduyla yanıp Anadolu'yu özler. Şair, dağlaşan hasretini nar ağacının al çiçekleriyle eritir, gözbebeklerine al bir bayrak gibi ağacın güzelliğini çeker. Burdurlu bu şiirde, nar ağacıyla konuşur ve ona vatanına duyduğu sevgiyi anlatır:

"Nar ağacı nar ağacı
Bayrak nedir bilir misin?
Hürriyet için hürriyet için
Nar ağacı ölür müsün?
Benim memleketimde
Canım, ciğerim Türkiye'mde
Can için, vatan için
Vatanda yatan için
Düşünmeden ölünür,
Ölürken de gülünür,
Hatta hatta nar ağacı
İnsan vatan için
Bölük bölük bölünür."(Burdurlu, 1959: 18)

“Memiş Can” romanında vatanına samimi duygularla bağlı olan Memiş’in hayatı anlatılmaktadır. Memiş, kendi köyüne öğretmen olup vatanına hizmet etmek ister. Fakat öğretmeni, ona liseye gitse daha büyük adam olacağını söyleyince Memiş çok üzülür:

“Daha yüksek adam ne demek? Öğretmenden yüksek başka ne var? Ben öğretmen olarak çalışsam ne var? Öğretmenlikle yüksek olunmaz mı? Ben öğretmen olacaktım ve köyüme gidip çalışacaktım”(Burdurlu, 2007: 135).

Okuldaki bazı arkadaşları ilkokul öğretmeni olunca az para kazanacaklarını, köyde zor şartlarda çalışacaklarını söyleyince onlara birkaç arkadaşıyla beraber şu şekilde karşı çıkar:

“-Neden bu okula geldiniz? Niçin başka okullara gitmediniz? Buradaki parasız öğretime karşılık elbette zorunlu bir zaman öğretmenlik yapacağız. Böyle olmasa oralara kimler gidecek öğretmen olarak”(Burdurlu, 2007: 137).

Okulda öğretmenleri onlara şunları söyler:

“Ülkemizin sizin gibi gençlere çok gereksinimi var. Köylerimiz, kasabalarımız öğretmen bekliyor. Burada amaçladığınız meslekle ilgili bilgileri alıyorsunuz. Bu bilgilerle oralardaki denemelerinizi birleştirerek, ülkemizin çocuklarını okutacaksınız. Öğretmenlik kadar insanlara yararlı başka bir meslek yoktur. Yeni insanlar yaratacaksınız. Öğrencilerinizin yetiştiklerini gördükçe büyük bir onur duyacaksınız, sonra da mutlu olacaksınız”(Burdurlu, 2007: 138).

Memiş, vatanına hizmet etmeyi kendine amaç edinmiştir:

“Bu paralı lisenin içinde okuyan çocukların durumlarıyla köyümün çocuklarını karşılaştırıyorum. Onlar, orada bir küçük ilkokulla yetiniyorlar. Bunlar, burada geniş olanaklarla okuyorlar. Ben de onlar arasından çıkıp gelmiş biriyim. Bundan sonra, ben onlara yardıma koşacağım, elimden geldiğince onlara yardım edeceğim. Bu benim öz görevlerimden biri. Sınıfımda bunları, vatan için çalışmanın ne demek olduğunu anlatıyorum öğrencilerime. İnsanların birbirlerine yardım ellerini uzatmalarını, bilenlerin bilmeyenlere pek çok bilgiyi aktarmalarını öğütüyorum”(Burdurlu, 2007: 187).

2.3. Kardeş Sevgisi

Kardeşe sahip olma çocuklara hem paylaşmayı öğretir hem de onları yalnızlıktan kurtarır. Kardeşlerin küçükken aynı evde yaşamayı öğrenmeleri zor da olsa, kardeş, hayata karşı beraberce mücadele edilen kişidir. İbrahim Zeki Burdurlu, masal ve öykülerinde kardeşten ayrı düşmenin acısını, kardeşe ka-

vuşmanın verdiği mutluluğu ve kardeşle beraber vakit geçirmenin verdiği sevinci işlemiştir.

Abla ve ağabey olan çocukların kardeşlerini korumaya çalışmaları birbirlerine duydukları sevginin kanıtıdır. Burdurlu, "Pamuk Bacı" masalında iki kardeşin başından geçenleri anlatmıştır. Masalda, peşlerindeki kötü adamlardan kaçan iki kardeş çok yorulurlar. Dinlenmek için durdukları yerde küçük kardeş sudan içmek isteyince abla Pamuk Bacı onu uyarır:

"İçme kardeşim içme!... Bu su geyik kokuyor, tılsımlıdır, geyik olursun"(Burdurlu, 1965: 7).

Pamuk Bacı'nın uyarmasına rağmen kardeşi tılsımlı sudan içip geyik olur. Pamuk Bacı, kardeşinin arkasından çok üzülür:

"Pamuk Bacı kardeşinin geyikleştiğini görünce başlamış ağlamaya" (Burdurlu, 1965: 7).

Benzer şekilde "Apak Bacı" masalında da masal kahramanı olan Apak Bacı'nın kardeşi geyikleşir. Apak Bacı, kardeşinden ayrılmanın acısıyla çok ağlar:

"Apak Bacı, kardeşinin geyikleştiğini görünce öyle üzülmüş ki, oturmuş bir taşın üstüne, hıçkıra hıçkıra ağlamış. Ne yapacağını şaşırarak Apak Bacı, yalnız kaldığına mı, kardeşinden ayrıldığına mı yansın" (Burdurlu, 1974: 126).

"Kendi Bir Karış, Sakalı Üç Karış" masalında kötü huylu olarak bilinen devin bile kardeş sevgisine değer verdiği görülür. Dev, eşinin kardeşleri için şunları söyler:

"Kardeşlerin benim akrabam, onlara kötülük eder miyim? Gelsinler, başımın üstünde yerleri var"(Burdurlu, 1972: 19).

Aynı masalda, iki kardeşin kavuşmasının coşkusu şöyle verilmiştir:

"-Kardeşim, diye koşmuş sokağa, ikisi sarmaş dolaş olmuşlar, ağlaşmışlar, gülüşmüşler, sevinç yelleri yatıştıktan sonra, Küçük Oğlan başından geçenleri bir bir sayıp dökmüş. Kardeşi, dinlemiş onu, üzülmüş"(Burdurlu, 1972: 19).

Aynı evde yaşamının verdiği yakınlık ve aynı anne- babaya sahip olma kardeşler arasında güçlü bağların oluşmasına sebep olur. Bu sebeple her çocuğun ilk arkadaşı öncelikle kardeşidir. "Tahta Kızak" öyküsünde, kardeşlerin birbirleriyle olan yakınlıkları ve beraberce oynadıkları oyunlar yer alır. Bu özellikler öykünün çocuklar tarafından keyifle okunmasını sağlayacak türdedir:

2.4. Hayvan Sevgisi

Çocukların hayatında hayvanların yeri büyüktür. Çocuklar, çevreleriyle etkileşime girmeye başladıkları andan itibaren etraflarındaki hayvanlara karşı sevgi duymaya başlarlar. Onlara hayvanları sevdirmede kitapların da rolü yadsınmaz. Çocuklar, özellikle okudukları öykü ve romanlardaki kahramanlardan etkilenmektedirler. Burdurlu, çocukların hayvanlarla olan dostluğuna pek çok eserinde yer vermiştir.

“Toros” öyküsü, adını, öykü kahramanının köpeğinden alır. Çocuk, köpeğini çok sever:

“Hayvanlara karşı büyük bir ilgim olduğu için babam, bana gittiği köylerden birinden bir köpek getirmişti. Köpeğim bana o kadar alışmıştı ki, her gün hemen her yerde birlikte olurduk. Çok anlayışlıydı. Ne söylesem anlar, ne istesem yapardı. Üzüntümü, sevincimi birbirinden ayırır, ona göre davranırdı” (Burdurlu, 1979: 190).

Çocuk, bir gün, arkadaşlarıyla beraber Eğirdir Gölü’nün civarında balık tutmaya giderler. Balık tutarken çocuğun ayağı birden kayar ve çocuk göle düşer:

“Çevremi göremiyordum. Biri omzumdan yakalamaya çalışıyordu. Şöyle bir yarı dönüşte Toros’u görüverdim yanımda. Oydu beni kurtarmaya çalışan. Ben balık tutarken, o beni gözlüyormuş. Uyumamıştı. Zübeyde bağırınca ilk yardıma koşan Toros olmuştu. O günden sonra Toros’a daha çok bağlandım. Annem:

—Bu hayvanlar, insanlardan daha duygulu herhalde, diyordu” (Burdurlu, 1979: 192).

“Üç Yumukla Yumak” masalında, masalın kahramanı olan kadın odanın içinde sevimli kedileri görünce duyduğu sevinci içtenlikle belirtir:

“-Oh, oh, oh!... Siz ne hoş, ne güzel kedilersiniz, ne tatlısınız, ne alımlısınız” (Burdurlu, 1964: 15).

“Kedimi Uğurlarken” öyküsünde ise hayvanlarla iç içe yaşamının verdiği mutluluk işlenmiştir. Öykünün kahramanı olan çocuk, etrafındaki hayvanlarla kurduğu arkadaşlıktan çok memnundur:

“Hayvanları çok severim. Küçüklüğümün geçtiği evimizin tatlı olması, dört yönünde bahçe bulunması, benim evin içinden çok dışarıda yaşamama neden olmuştur. Bahçenin ağaçları, çimenleri, çiçekleri ve bunların üstündeki kuşlar,

renkli böcekler ve çeşit çeşit arılar... Topraktaki solucanlar, tırtıllar, kaplumbağalar, köstebekler. Sonra kümesteki tavuklarımız. En çok civcivleri severdim. Babam, tarımcı olduğu için, her zaman sarı sarı civcivler getirir, onlara bakar, büyütürdü. En güzel saatlerim, bu civcivleri izlerken geçirdi. Onarlın susam, ekmek kııntısı yiyişleri, su içişleri, dolaşmaları, birbirlerinin önünden yem kapmaları hoşuma giderdi”(Burdurlu, 1979: 112).

2.5. Doğa Sevgisi

İbrahim Zeki Burdurlu, eserlerinde doğa sevgisine, doğanın güzellikleri ve doğa düzenini işleyerek yer verir. Burdurlu, öğretmenlik yaptığı Kıbrıs’ın, Ege’nin ve aslen Burdurlu olması sebebiyle de Burdur’un doğasını şiirlerinde dile getirmiştir. Çocuklar için doğa, keşfedilecek güzelliklerle dolu bir mekândır. Burdurlu bunu bildiği için çocukların doğayla iç içe yaşamaları gerektiğine eserlerinde yer vermiştir. Zaten çocuklar sadece doğada özgürce oyunlarını oynayabildikleri için toprak, gökyüzü, ağaçlar ve çiçekler çocukların hayatındaki önemli varlıklardandır.

Burdurlu, “Ak Güvercin” öyküsünde, doğayla iç içe yaşamının güzelliğini anlatmıştır. Çocuklara küçük yaşlardan itibaren doğa sevgisini aşlamak için onlara öncelikle doğayı tanıtmak gerekir. Çocuklar ağaçların gölgesinde oynayarak ve çiçeklerin kokularını duyarak kendilerini daha mutlu hissedeceklerdir:

“Babam, çok güzel bir Karadeniz kasabasının posta dağıtıcısıydı. Bu yeşil, dağları, bağları her zaman çiçekli kasabanın denizi ile evimiz arasında geçti çocukluğum. Kardeşimle ve arkadaşarımla, her gün denizle bahçemiz arasında oynardık. Gür çimenler, fındık, çam dallarının gölgeleri bizim geniş evimizdi sanki. Çevremizdeki koyunlarla, kuzularla büyüyorduk. Benim en çok sevdiğim, ıhlamurların çevreye sinen kokusuydu. Her yerde vardı geniş yapraklı ıhlamur ağaçları. Fidan ıhlamurlar, genç ıhlamurlar ve yaşlı ıhlamurlar. Kocaman ıhlamurların gölgeleri çok serin oluyordu. Hele hele onların dallarında dolaşan güvercinler...”(Burdurlu, 1979: 99).

Bahar gelince tabiatın uyanması gibi insanın duyguları da canlanır. Özellikle çocuklar baharda daha da neşeli olup doğaya koşarlar. Bahar gelince hava ısınır ve her yer yemyeşil olur. Bunlar çocukların artık evden kurtulup oyunlarını dışarıda oynayacakları anlamına geldiği için bütün çocuklar baharı sever. Burdurlu, “Büyüme” şiirinde çocukların bahar gelince hissettikleri coşkuyu dile getirmiştir.

“Bahardan yana talihim açık
 En yeşil, en mavi bana gülüyor
 Hafif türkülerin can veren sesi
 Ağaçlardan gönlüme dökülüyor”(Burdurlu, 1950a: 39)

Burdurlu, bahar gelince kendini dağların, denizlerin sahibi olarak görür. Aslında bu düşünce içindeki acılardan kendini uzaklaştırmak içindir. Böylece acılar azalırken mutluluk ve şair büyüyecektir. Baharın gelişini bayrama benzeten Burdurlu, “Yayla” şiirinde kullandığı “ağaç, böcek, dal, su, gök, dağ, deniz ve yayla” kelimeleriyle içindeki doğa sevgisini bütünüyle yansıtır.

Şair, “Bir Köyden Bir İnsan” kitabında bir köy kadını olan Toprak Ana’nın hayatını okuyucularına sunmaktadır. Toprak Ana, yaşama büyük bir olgunlukla yaklaşır. O, gündelik koşuşturmalardan uzak, sade bir hayatı arzulamaktadır. Toprak Ana için tabiattaki her nesnenin bir anlamı ve insan hayatında önemli bir yeri vardır. Çocuklar hayatı keşfetmeye önce çevrelerinden başladıkları için şairin tabiattaki varlıklara karşı duyduğu sevgi onları olumlu yönde etkileyecektir:

“Gökyüzü benimsin, yer canımsın
 Çimenler, ağaçlar hep eşimsiniz
 Güzel ay, sen de altın çardağımsın
 Yıldızlar, sizler de kardeşimsiniz.”(Burdurlu, 1950b: 54)

Şair, köy hayatına sevgi dolu gözlerle bakar:

“Bu sürü dağların her çiçeğinde,
 Bulur diyar diyar ötelere renk;
 Getirir her koyun gözbebeğinde
 Dağ havası yüklü taze bir çiçek
 Her kuzu yününde nane kokusu,
 Ayak izlerinde hür suların nem;
 Sallanıp gelişte bir kır uykusu,
 Dalgalı gelişte saklı bir âlem.”(Burdurlu, 1945: 66)

Şair doğayla kendini öyle bütünleştirmiştir ki, onsuz aşkı bile istemez:

“Ey Türkmen çadırı içimde kurul,
Yayla hasretiyle sana göçeyim;
Ey ünlü tabiat, bu can sana kul,
Sensiz yaşamayı, aşkı neyleyim...”(Burdurlu, 1945: 68)

2.6. Toprak Sevgisi

Toprak, köy insanlarının en önemli varlığıdır. Köyde insanlar, kazançlarını topraktan sağlarlar. Yaşamlarını devam ettirmeleri için onlara nimet sunan bu ‘veren el’ köy insanları için kutsaldır. Günümüzde yaşam, insanları topraktan ne yazık ki uzaklaştırmıştır. Oysa çocuklar için toprakla iç içe olmak hem onların kendilerini özgür hissetmelerini sağlayacak hem de insan yaşamının vazgeçilmezi olan toprağı yakından tanıyıp onun değerini anlamalarını sağlayacaktır. İbrahim Zeki Burdurlu, eserlerinde, toprak sevgisini köy insanlarının dilinden vermiştir.

Burdurlu, “Toprak İnsanlarının Bir Sözü” şiirinde köy insanları için toprağın ifade ettiklerini anlatmıştır. Toprak, köy insanlarının her şeyidir. O insanlar toprağı çok sever ve toprağı manevi bir değer verirler. Onlar için toprağı sevmeyen insan yeterince olgunlaşmamış demektir:

Berimiz gerimiz toprak,
Gözümüz ferimiz toprak
Toprağı sevmeyen dudak
Ham olma mı, ham olma mı.”(Burdurlu, 1945: 10)

“Bu Adam Toprağı Gönlünü Verdi” şiirinde ise şair, toprakla uğraşan bir insanın hayatını anlatır, toprağın köy insanları için önemini bir kez daha vurgular:

“Bu adam toprağı gönlünü verdi
Bu adam toprağın kulu kölesi”(Burdurlu, 1945: 29)

Köylü kadınların toprak sevgisini dile getiren “Analar Söylüyor” şiiri, köy insanlarının hayatında toprağın yerini belirtir. Bu insanlar evlerini topraktan yapar, yiyeceklerini topraktan elde ederler:

“Gömlek dedik seni giydik.
Evsin diye sana girdik.
Bu ömre armağan verdik
A toprak seni, a toprak.”(Burdurlu, 1945: 53)

Köy insanları için toprak her şeydir. Toprağın dilinden yazılan şu mısralar, köy insanlarıyla toprağın yakınlıklarını ve birbirlerine gösterdikleri itina ve sevgiyi belirtir:

“Su verdim, elimden suyumu içtin,
Kapım açık dedim, kaç kere geçtin,
Bol verdim, kendine yeteni seçtin
Kovanda bir petek seçilir gibi.”(Burdurlu, 1945: 78)

Şair toprak sevgisini, “Ana Toprak” şiirinde toprağın kendi için ifade ettiklerini somutlaştırarak anlatır. Toprak, şair için her şeyden önce yaşamın kaynağıdır:

“Ekmeğimsin ondan önce buğdayım
Meyvemsin, bostanım, kelebeğim
Senden tüter yaşamanın buğusu,
Bir otunla bir âlemsin ömrüme;
Bir yandan hayat bağışlar
Bütün zenginliğin ömrüme.” (Burdurlu, 1954: 28)

Bu şiirde kastedilen toprak Türkiye’dir. Şair, Kıbrıs’ta bulunduğu yıllarda vatan toprağına duyduğu özlemi de mısralarına şöyle taşır:

“Şimdi senden uzakta, sana yakın
Senin içindeyim toprağım,
Hasretim şahit olsun,
Her gün nefesim tıkanıyor da
Kollarımı açıyor, bir rüzgâr bekliyorum,
Ufuk bayrağımın rengine bürünüyor da...”(Burdurlu, 1954: 28)

Burdurlu, kendi hayatından izler taşıyan “Burdur’daki Mahallemiz” kitabında Burdur insanlarının hayata bakışını da anlatır. Burdurlular, bahar gelince toprakla uğraştıkları zaman emeklerinin karşılıklarını alacaklarını bilirler.

Şair, “Toprağın İçindeki Toprak ve Toprağın Masalı” kitabının girişinde doğanın sunduğu bütün güzellikleri, başta toprak olmak üzere selamlar. Toprak, su, hava, güneş, yıldız, kurtlar ve kuşlar şairin selamını alır. Çalışan insanın sevgiyle yoğrulmuş emeğini, toprak asla boş çevirmez. Şair bunu:

“Yazık olmaz her insanın emeği,
Bir tohum bin baş verir yüreği,
Var yaradan var bu kula gereği
Dışı nakış, içi sırlı toprağın.” (Burdurlu, 1946: 5)

mısralarıyla belirtir.

Şair, toprakla uğraşmanın insanları olgunlaştıracağını düşünür. Çünkü topraktan elde edilen kazanca uzun süren emek ve sabrın sonucunda ulaşılmaktadır. Bu sebeple toprağa ayrı bir değer vermek gerekmektedir. Şair için toprak, yük yük nimet veren, vatan, bayrak, memleket verendir.

“Ne var söyleyin, ne var, buğdaydan güzel
Undan iyi, ekmekten şifalı, nimete bedel
Ne var, ne var, yapısı buğdaydan mükemmel
Sarıdan altına doğru bir hız.”(Burdurlu, 1950b: 35)

Bu mısralarda şairin buğdayın değerine dikkat çektiği görülür. Tabiata, köy hayatına, toprağa âşık olan şairin buğdayı yüceltmesi çok anlamlıdır. Buğdayı “altın” olarak niteleyen şair, insanın özünün de ondan oluştuğunu belirtir. Burdurlu’nun toprak sevgisini ele aldığı şiirlerinde baş kahraman Toprak Ana’dır. Toprak Ana, toprağı canlı olarak görür ve insanlara topraktan daha yakın bir canlılığın olmayacağına inanır:

“Toprak nasıl gülüyor hem dost hem şefkat
Hem de toprak canlı gem dinleyen bir at
Sırları bizde olan sonsuz bir hayat
Toprak harman dolu, kış olmayan güz.”(Burdurlu, 1950b: 66)

2.7. Çocuk Sevgisi

“İstanbul Erkek Öğretmen Okulu

Çocuk eğitimi ilk aşkım,

Evet, çocuklarla başlar hayatım”(Burdurlu, 1947a: 74)

mısraları İbrahim Zeki Burdurlu'nun çocuk sevgisini ve çocuk eğitimine verdiği önemi belirtmektedir. Burdurlu, öğretmen olmasının verdiği duyarlılıkla çocuklara karşı çok hassastır. Çocukların çok iyi bir eğitim almaları gerektiğine inanan Burdurlu, pek çok eserinde çocuk sevgisine ve çocuklara nasıl davranılması gerektiğine değinmiştir.

Çocuklara küçük yaşlardan itibaren sevgiyle yaklaşılması gerektiğini yazar, “Memiş Can” romanında işler. Memiş, anne ve babasız, yoksulluk içinde hayat mücadelesi veren bir köy çocuğudur. Memiş, köyde Murat Ağa'nın yanında çalışır, onun her işine koşar.

Memiş, bir gün saman dolu arabayı devirince Murat Ağa Memiş'in kulağını iki parmağını arasında ezer. Memiş de evi terk eder. Murat Ağa, Memiş'in kaval çalmasını, arkadaş tutmasını, oyun oynamasını yasakladığı için Memiş onun yanında çok mutsuz günler geçirmiştir. Onun yanından ayrılınca Memiş, bütün arkadaşlarıyla oynar, kavalını özgürce çalar:

“Kavalımı bol bol çalmak da yasak değildi. Dilediğimce oynuyor, dilediğimce türkü çağırıyordum”(Burdurlu, 2007: 59).

Memiş, Necdet'in sorumluluğunu üzerine alır. “Memiş Can” romanı hem bir çocuğun dilinden yazılmış olması hem de başta eğitim olmak üzere, sevgi, saygı, dürüstlük gibi daha pek çok değeri vurgulaması sebebiyle çocuklar için çok yararlı bir eserdir. Çocuklar hayata tek başına tutuna Memiş'in hikâyesi vasıtasıyla insanlara nasıl davranılması gerektiğini kavrayacaklardır.

“Pembe Yel Değirmeni” öyküsü ise, bir babanın yeteri kadar parası olmasına rağmen oğlunun çok istediği değirmeni ona veresiye olarak almasını anlatır. Çocuk değirmeni görünce çok mutlu olur:

“En sonunda babam, pembe yel değirmenimi aldı bana. Dışarı çıktık, koşuyordum. Ayaklarım açılmıştı. Gülüyordum. Öyle sevinçliydim ki... Artık hem Ahmet'e, hem öteki arkadaşlarıma gösterebilirdim değirmenimi”(Burdurlu, 1979: 7).

“Papatya’nın Anneler Günü” isimli öyküde, uzun zaman kızını göremeyen anneye kızının buluşmaları anlatılır. Bu buluşma anne ve çocuğun birbirlerine duyduğu sevginin göstergesidir:

“Onların kavuşmalarına baktım uzun uzun. Kadıncağız, Papatya’yı kucaklamış, fırladık gibi dönüyor, öpüyor, saçlarını kokluyordu”(Burdurlu, 1979: 16).

“Kazdağı’nın Sarı Kızı” efsanesi çocuk özlemi üzerine kuruludur:

“Edremit dolaylarında yaşayan bir aile varmış. Çocuk özlemiyle yanıp tuşan anne ve babanın acıları pek derinmiş. Nur topu, gül goncası, sümbül hevenği gibi bir kızları olsa!.. çocuklarıyla birlikte yaşasalar!.. Günler, aylar, yıllar geçmiş aradan. Tanrı, bu ana, babaya bir çocuk vermiş. Öyle sevinmişler, öyle sevinmişler ki... Küçük yuvaları tatla dolmuş, yürekleri şeker duygularla coşmuş. Biricik, güzel yavrularına bakmışlar, bakmışlar gülmüşler; sevmişler sevmişler, sevinçle dolmuşlar. Beslemişler; gecelerce ninni ninni, gündüzleri türkü türkü heyecanlarla yavrunun gözbebeklerinin içine bakmışlar. Yememişler, yedirmişler; giymemişler, giydirmişler.”(Burdurlu, 1966b: 44).

Bu efsaneye benzer şekilde çocuk özlemi Burdurlu’nun masallarında vardır. “Dileği Gerçekleşmeyen Kız” masalında fakir ama huzurlu bir yaşam süren aile çocuklarının olmasını çok ister:

“Çocukları yokmuş ama bir çocukları olması için Tanrı’ya yakarışları çokmuş. Bu dünyada çocuk sevgisini tatmadan, çocuk acısıyla doğup batmadan geçen ömre ömür mü denir?..”(Burdurlu, 1963: 34).

Bu ailenin bir gün çocukları olur ve böylece mutluluğa kavuşurlar:

“Günlerden bir gün, kadın, tumbul tumbulcuk, sanki bir tatlı tomurcuk olan kızını eline alınca, kocasıyla dört göz olup sevinç gözyaşlarına dalınca sığmamışlar kulübeye. O dar, basık tavan, bir masal bahçesine dönmüş, yalancı yıldızlar sönererek gerçek ışıklar yanmış. Kucaklarında çocukları, gönüllerinde tatlı mutlulukları durmadan sevinmişler. Sevinç ağaçları öyle büyümüş, öyle büyümüş ki, bin bir dalı meyve dolmuş; yoksulluk, acı, sıkıntı çevrelerinden yok olmuş”(Burdurlu, 1963: 35).

Burdurlu, “Bir Köyden Bir İnsan” kitabında hayatını anlattığı Toprak Ana’nın çocuk özlemini:

“Yıllar yılı besleyecek
 Ana deyi sesleyecek
 Evi damı süsleyecek
 Çocuksuz ana mı olur hiç” (Burdurlu, 1950b: 59)

mısralarıyla belirtir. Çünkü çocuk, hayata renk ve neşe katandır.

“Mavi Pullu Balık” masalında ise, oğullarından uzun süre haber alamayan padişah ve karısı delikanlının saraya geri döndüğünü görünce çok sevinirler:

“Padişah, hemen koşarak oğlunu kucaklamış, ikisi sarmaşmışlar, sevinç gözyaşları dökmüşler. Bu sırada, anne sultan içeriye girmiş, oğlunu orada görünce bir çığlık atmış ve koşarak onu bağrına basmış”(Burdurlu, 1974: 114).

2.8. Yaşam Sevgisi

Yaşam sevgisi insanları hayata bağlar ve insanların ne kadar zor günler geçirseler de hayata tutunmalarını sağlar. Hayat, acı ve mutlu günleriyle bir bütündür. Çocukları hayata hazırlarken onlara hayatın sadece zorlukları ya da güzel yönleri gösterilmemeli, onların gerçekçi bir bakış açısıyla yaşama olumlu yönde bakmaları sağlanmalıdır. Bu bakımdan çocuklar için yazılan eserler onların hayata olan bağlılıkları artırmalarının yanında onlara zorluklarla mücadele etmeyi de öğretmelidir. İbrahim Zeki Burdurlu eserlerinde hayata olumlu bakana, yaşamın zevkini çıkarmaya çalışan insanlara yer vermiştir.

“Akça Kızla Gökçe Yiğit” masalında mutluluk gülüne ulaşmaya çalışan delikanlının yapması gereken iş gülü tutan kızın bulunduğu kalenin anahtarını taşıyan kartalı vurmaktır. İlk oku attığında atı taş kesilir. İkinci okta beline kadar taş olur. Delikanlı, üçüncü okta da vuramazsa tamamen taş kesileceğini bilir ama hayata olan bağlılığıyla cesaretini toplar oku atar:

“Küçük oğlan korkmamış ama kendisi de yarı beline değin taş kesilmiş. Tüm gücünü toplayarak, yaşama sevgisinin verdiği hızla okunu üçüncü kez de germiş. İyice bir nişan alıp okunu salmış. Kartal bulunduğu daldan düşüvermiş” (Burdurlu, 1974: 72).

“İyimser Toprak İnsanı Söylüyor” şiirinde, köy insanlarının doğayla iç içe olmaları sebebiyle doğanın kıymetini bilmeleri işlenmiştir. Şair, bu şiirde yaşam sevgisiyle doludur. Tabiattaki her varlığın kendisi için olduğunu bilir ve hepsini sever. Burdurlu, bunu kendine hayat görüşü olarak benimsemiştir:

“Benim desem benim dokunduğum el,
Benim için dünya bir başak güzel,
İşte dostlar işte bağıyorum bel,
Böylece bu dünya benim düşüncem.”(Burdurlu, 1945: 36)

Çocuklar kışın kardan adam yaparak ve kızaklarla kayarak hem eğlenir hem arkadaşlıklarını pekiştirir hem de yaratıcılıklarını geliştirirler:

“Ellerimde eldiven
Karın efesiyim ben
Uçan kızak üstünden
Dinle kahkahamı sen

Yaptık kardan bir heykel
Burnu, karnı ne güzel
Keyfine diyecek yok
Apak saçları tel tel”(Burdurlu, 1966a: 26)

Şair, böylece kendini rüzgâr gibi hisseder. Çocuğun oyunda kendini özgür hissetmesi önemlidir.

Şair maviyi çok sever. Mavi hem göğün hem de huzurun rengidir. Doğayı çok seven şair, ay, güneş, bulut ve yıldızlarla beraber gökyüzünde dolaşır, özgülüğü tadar:

“Bir gün yıldız, bir gün ay
Başka bir gün güneş olacağım
Mavi yağmur olup renk renk
Yeryüzü çiçeklerine dolacağım”(Burdurlu, 1966a: 34)

Burdurlu, yaşamın zorlukları yerine mutluluklarını görmeyi tercih eder. Ona göre yaşam, dostlarla sohbet etmek ve hayata umutla bakmaktır. Şair; “Günler, hayat veren güneşimsiniz” mısrasıyla bu fikrini özetler. Toprak Ana şairin hayata bakışını yansıtan bir kahramandır. Şair, Toprak Ana’nın yaşam sevgisini mısralarına şöyle taşır:

“Varlığın sevilmeyen bir tarafı yok
 Bazen içi var da bir etrafı yok
 Bazen her şey her istenenden çok
 Canlılar, cansızlar kardeşimsiniz” (Burdurlu, 1950b: 54)

SONUÇ

Çocukların doğru değerleri kazanmalarında edebiyatın, özellikle de çocuk edebiyatının önemli bir yeri vardır. Söz konusu değerleri eserlerinde ele alan şair ve yazarlardan biri de İbrahim Zeki Burdurlu’dur. On üç şiir, on yedi masal, bir efsane, bir roman, bir öykü, bir destan, beş inceleme- araştırma ve üç antoloji kitabı olmak üzere toplam kırk iki eseriyle çocuk edebiyatına önemli katkılarda bulunmuş şair ve yazarlarımızdandır.

Mesleği sayesinde çocukların duygu ve düşünce dünyasını yakından tanıyan Burdurlu, eserlerinde de onların olumlu kişilik kazanmalarına katkı sağlamak için pek çok değeri ele almıştır. Çocukların seviyelerine uygun olarak kalem aldığı eserlerinde sevgi değerini sıkça vurgulamıştır. Çocukların hayatta mutlu olabilmelerinin sevgi değerini kazanmalarıyla mümkün olması, Burdurlu’nun bu değere çok önem vermesini açıklamaktadır. Yazar, eserlerinde sevgi değerine; anne-baba sevgisi, vatan sevgisi, kardeş sevgisi, hayvan sevgisi, doğa sevgisi, toprak sevgisi, çocuk sevgisi ve yaşam sevgisi olarak yer vermiştir.

Çalışmada Burdurlu’nun araştırma ve antoloji kitaplarının dışındaki eserleri incelenmiş ve farklı türlerden olmak üzere toplamda on altı kitabından sevgi değerini örnekleyen bölümler alınmıştır.

Burdurlu, sevgi değerini, birçok farklı türde yazdığı eserlerinde çocukların hoşuna gidecek bir üslupla işlemiş ve çocukların bu değeri kazanmalarına katkı sağlama amacı gütmüştür. Masalarda kahramanların iyiler ve kötüler olarak basit biçimde ayrılması çocukların masaldaki olayları kolayca anlamalarını sağlamaktadır. Dil ve anlatımlarının yalınlığı bakımından da masallar çocukların eğitim sürecinde önemli bir yere sahiptir. Masalarda her zaman iyilerin kazanması, çocuklara yalan söylemenin ve başkalarının kötülüğünü istemenin yanlışlığını gösterir ve onları iyi davranışlara yönlendirir. Burdurlu, masalların olağanüstülüklerinden faydalanarak çocukların hayal dünyasını zenginleştirdiği gibi masal kahramanlarının dilinden sevgi değerinin önemine dikkat çekmiş ve en nihayetinde de bu değeri kazanmış bir toplumun mutlu olacağını mesajını vermiştir. Burdurlu, masallarında en çok anne-baba sevgisi ve kardeş sevgisini ele almıştır. Çocuklara, daha çok anne ve babasızlığın zorluklarını göstere-

rek onların değerinin bilinmesini belirtirken kardeşten ayrı düşmenin acısını, kardeşe kavuşmanın verdiği mutluluğu ve kardeşle beraber vakit geçirmenin verdiği sevinci işlemiştir.

Şiirlerin lirik özelliği sayesinde işlenen temaların çocukların üzerinde etkisi daha çok olmaktadır. Çocuklar için şiir yazan şairler vermek istedikleri mesajı şiirlerin ahengiyle birleştirerek etkili bir anlatım oluştururlar. İbrahim Zeki Burdurlu, çocuk şiirlerindeki ifade ve ahenk özelliğiyle sevginin güzelliğini birleştirmiş ve çocukların hayata olumlu bakan bireyler olmalarına yardımcı olmaya çalışmıştır. Şair, şiirlerinde ağırlıklı olarak doğa, anne-baba ve vatan, toprak ve yaşam sevgisini işlemiştir. İbrahim Zeki Burdurlu eserlerinde hayata olumlu bakan, yaşamın zevkini çıkarmaya çalışan insanlara yer vermiştir

Çocuklar, romanlarda ve öykülerde okudukları durumlarla kendi hayatlarını karşılaştırırlar. Edindikleri bilgiler ışığında nasıl tepki verebileceklerini öğrenirler. Hayatla ilgili deneyimlerini artırır. Burdurlu, tek romanı olan "Memiş Can" da eğitimin önemine ve vatan sevgisine dikkat çekmiştir. Öykülerinde ise, doğa, anne-baba, çocuk ve hayvan sevgisine yer vermiştir. Burdurlu, özellikle çocukların hayvanlarla olan dostluğunu birçok öyküsünde işlemiştir.

Masallar gibi efsaneler de çocuklara değerleri kazandırma bakımından uygun türlerdir. Burdurlu, çocukların gelişimsel özelliklerini dikkate alarak kaleme aldığı efsanelerinde daha çok vatan ve çocuk sevgisini akıcı bir anlatımla işlemiştir.

Sevgiden yoksun insanların her zaman mutsuz olacaklarını bilen İbrahim Zeki Burdurlu, eserlerinde sevginin güzelliğini ön plana çıkarmış ve sevgi dolu insanların yaşamlarına yer verirken sevgisiz insanların çektikleri sıkıntıları da gözler önüne sermiştir. ©

KAYNAKLAR

- Alpöge, Gülçin (1997). “Günümüz Çocuk Kitaplarında Çocuk İmgesi”, I. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri, Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma Merkezi, No: 1.
- Burdurlu, İbrahim Zeki (1945). *Toprak İnsanları*, Ankara: Ülkü Yayınları.
- Burdurlu, İbrahim Zeki (1946). *Toprağın İçindeki Toprak ve Toprağın Masalı*, Burdur: Cumhuriyet Basımevi.
- Burdurlu, İbrahim Zeki (1947a). *Burdur’daki Mahallemiz*, Burdur: Cumhuriyet Basımevi.
- Burdurlu, İbrahim Zeki (1950a). *Basık Tavan*, Burdur: Yeni Burdur Basımevi.
- Burdurlu, İbrahim Zeki (1950b). *Bir Köyden Bir İnsan*, Burdur: Yeni Burdur Basımevi.
- Burdurlu, İbrahim Zeki (1954). *Minnacık Ada*, Lefkoşa: Halkın Sesi Matbaası.
- Burdurlu, İbrahim Zeki (1959). *Günaydın Yavru Kıbrıs*, Lefkoşa: Halkın Sesi Matbaası.
- Burdurlu, İbrahim Zeki (1963). *Dileği Gerçekleşmeyen Kız*, İstanbul: Kardeş Yayınevi.
- Burdurlu, İbrahim Zeki (1964). *Üç Yumukla Üç Yumak*, İzmir: Dağarcık Çocuk Yayınları.
- Burdurlu, İbrahim Zeki (1965). *Pamuk Bacı*, İzmir: Karınca Matbaacılık.
- Burdurlu, İbrahim Zeki (1966a). *Günaydın Anneciğim*, İzmir: Karınca Matbaacılık.
- Burdurlu, İbrahim Zeki (1966b). *Ülkemin Efsaneleri*, İzmir: Karınca Matbaacılık.
- Burdurlu, İbrahim Zeki (1972). *Kendi Bir Karış, Sakalı Üç Karış*, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Burdurlu, İbrahim Zeki (1974). *Akça Kızla Gökçe Yiğit*, Ankara: Milliyet Yayınları.
- Burdurlu, İbrahim Zeki (1979). *Anılardan Öyküler*, İzmir: Karınca Matbaacılık.
- Burdurlu, İbrahim Zeki (2007). *Memiş Can*, İzmir: Tudem Yayınları.
- Çintaş Yıldız, Derya (2009). İbrahim Zeki Burdurlu’nun Eserlerinde Çocuk Eğitimi İle İlgili Evrensel Değerler, Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Dilidüzgün, Selahattin (1997). “Türkiye’de Çocuk ve Gençlik Edebiyatı”, *Çocuk Kültürü*, İstanbul: Mavi Bulut Yayınları.
- Dilmaç, Bülent ve Ekşi, Halil (2007). “Değerler Eğitiminde Temel Tartışmalar ve Temel Yaklaşımlar”, *İlk Öğretmen Eğitimci Dergisi*. 14, 21–29.

- Doğanay, Ahmet. (2006). *Değerler Eğitimi, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Froom, Erich (1985). *Sevme Sanatı*, Çev. Işitan Gündüz, İstanbul.
- Hayes, B., Hagedorn, W. (2000). "A Case for Character education. Journal of Humanistic Counselling, Education & Development", 2,3. Retrieved Wednesday, April 04, 2007 from the Academic Search Premier Database.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem ve Kuşdil, Muharrem Ersin (2000). "Türk Öğretmenlerin Değer Yönelimleri", Türk Psikoloji Dergisi, 15, 56-76.
- Karatay, Halit (2007). "Dil Edinimi ve Değer Öğretimi Sürecinde Masalın Önemi ve İşlevi", Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 5(3), 463-475.
- Kenan, Seyfi (2009). "Modern Eğitimde Kaybolan Nokta: Değerler Eğitimi". Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, Kış, 9 (1), 259-295.
- Kurtulan, Işıl (2007). Özel Eğitim Öğretmenlerinin Mesleki Etik Değerler Açısından Kendilerini Değerlendirmeleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Maslow, Abraham.H. (1954). *Motivation and Personality*, New York.
- Milson, Anrew J., Mehlig, Lisa M. (2002). "Elementary School Teachers' Sense of Efficacy for Charecter Education", The Journal of Education Research. 96, 47-53.
- Morris, Desmond (1985). *Sevmek Dokunmaktır*, Çev. Nuran Yavuz, İstanbul.
- Ozankaya, Özer (1986). *Toplumbilim*, Ankara: Tekin Yayınevi.
- Taşdemir, Mehmet (2009), "İlköğretimde Değerler Eğitimi ve Bu Değerlerin Alevî-Bektaşî Değerleri İle İlişkiliği", Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi / Sayı 51, 295-325.
- Yalçın, Alemdar ve Aytaş, Gıyasettin (2005). *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Akçağ Yayınları.